

# STRAFRECHT IN DE ONDERNEMING

Patrick WAETERINCKX  
Filip VAN VOLSEM  
Filiep DERUYCK  
(eds.)

Derde editie

 intersentia  
Antwerpen – Cambridge

Strafrecht in de onderneming. Derde editie  
Patrick Waeterinckx, Filip Van Volsen en Filiep Deruyck (eds.)

© 2016 Intersentia  
Antwerpen – Cambridge  
[www.intersentia.be](http://www.intersentia.be)

Coverfoto © Design Pics – Thinkstock

ISBN 978-94-000-0321-7  
D/2016/7849/76  
NUR 824

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

# VOORWOORD

Tot twintig jaar geleden beoefende de bedrijfsjurist het vennootschapsrecht, het handelsrecht en het contractenrecht. Dit volstond ruimschoots. Ook nu nog zijn dit de kerndomeinen van zijn praktijk. Arbeidsrecht en fiscaal recht waren zijtakken waarin ook af en toe geoefend mocht worden. Inmiddels is door de toegenomen reglementering van alle sectoren van het bedrijfsleven, vaak en steeds meer onder impuls van Europese en internationale regelgevers, het bos zo groot geworden met zoveel soorten bomen dat het steeds moeilijker wordt om met een gerust gemoed als rechtspracticus een onderneming bij te staan.

Eén van die bomen is het economisch strafrecht, dat inmiddels is gegroeid tot een stevige boom waartegen de ondernemer en zijn juridische raadgevers aankijken. Zo'n dertig jaar geleden mocht ik voor het eerst een klacht met burgerlijke-partijstelling gaan neerleggen in een geval van werknemersdiefstal. Dat was toen reeds ongezien, maar het ging dan ook om een zwaar fraudegeval. Thans is fraudepreventie, fraudedetectie en witwasreglementering binnen grote, maar ook kleinere ondernemingen een veel voorkomende vorm van juridisch risicobeheer. Deze materies komen uitgebreid aan bod in dit boek. Geen enkele bedrijfsleider wordt graag geconfronteerd met dergelijke gevallen, en het reputatierisico voor bedrijven maakt dat het strafrecht domein een bij uitstek zeer gevoelig domein is. Geschillenbeslechting via juridische procedures is vaak inherent aan bedrijfsvoering, maar in aanraking komen met het Openbaar Ministerie is een ander paar mouwen.

Sinds de rechtspersoon vanaf 2 juli 1999 strafbaar is, verscheen het strafrecht ook bij de ondernemingsjurist vaker op de radar. Dit is nog toegenomen na de *Citibank*-zaak van 2012, waarbij ook de bedrijfsjuridische dienst zelf in de kijker kwam te staan. Een slecht georganiseerde rechtspersoon kan vroeg of laat met problemen van strafrechtelijke aard worden geconfronteerd. Het strafrecht is dus voor de onderneming minder ver weg dan de zaakvoerders of bestuurders of de bedrijfsjurist vaak denken. Hen mag dan zelf al geen individuele schuld treffen, hun nalatige beleid kan aanleiding zijn om in hoofde van de rechtspersoon een eigen schuldpatroon vast te stellen.

Dit boek geeft op bevattelijke wijze inzicht in het oerwoud dat het strafrecht en strafprocesrecht geworden is voor de ondernemer en haar juridische raadsman. Het is in klare taal geschreven, dus niet alleen voor strafrechtsspecialisten. De leidende handboeken voor strafprocesrecht daarentegen zijn kanjers van 1372 en 1956 pagina's. Het Wetboek van Strafvordering, daterend van 1808, is een

doolhof geworden, waaraan stevig is verbouwd in 1878, 1998 en 2000, maar waar de recente wet van 5 februari 2016 niet meer dan wat herstelwerk aan verrichtte. Hoog tijd voor een grondige hervorming, ook met oog voor, en inbreng van, het bedrijfsleven én de bedrijfsjuristen!

Er is ook nood aan betere codificatie van het materieel strafrecht. De codificatie van een belangrijk deel van het economisch strafrecht in Boek XV van het Wetboek van economisch recht is hiertoe reeds een goede aanzet, die ik elders reeds heb toegejuicht (*TBH 2015/3*). Waarom dit boekdeel niet verzelfstandigen en omvormen tot een volwaardig Economisch Strafwetboek naar analogie met het Sociaal Strafwetboek? Het zou de transparantie van het bijzonder economisch strafrecht ten goede komen. Ook het principe dat de strafrechtelijke vervolging in het economisch verkeer de ultieme remedie moet zijn, zou op die manier kunnen uitbreiden. De wetgever zou het toezicht op de inbreuken op bepalingen van het economisch en financieel recht die een misdrijf uitmaken, kunnen groeperen in het nieuwe wetboek en toevertrouwen aan gespecialiseerde officieren en substituten, waarbij daden van opsporing meer dan nu het geval is resulteren in een administratieve procedure. Het samenbrengen van de 11 inspectiediensten die thans bevoegd zijn voor opsporing van sociaalrechtelijke misdrijven, in een korps zou ook al een welgekomen vereenvoudiging zijn. Ook daarmee zouden het strafrecht én de onderneming gediend zijn. Er is nog werk aan de winkel!

In afwachting daarvan biedt dit werk de lezer een bondige analyse van de voornaamste misdrijven van het Strafwetboek en enkele bijzondere wetten die kunnen worden gepleegd in het algemeen kader van het beheer van een onderneming: valsheid in geschriften, oplichting, private omkoping, misbruik van vennootschapsgoederen, bankbreuk, gunningfraude, fiscale fraude, informaticabedrog, gebruik van valse stukken enz. komen aan bod. Ook de sancties worden besproken. Vooral de overzichten in tabelvorm zullen de lezer aangenaam verrassen. De auteurs leveren met de derde editie van dit werk een onmisbare bron van gemakkelijk toegankelijke informatie.

Marc TAEYMANS  
Bedrijfsjurist  
Ondervoorzitter Instituut voor Bedrijfsjuristen

# VERKORTE INHOUD

DEEL I. CONTROLE EN ONDERZOEK.....	1
Hoofdstuk 1. Het opsporings- en gerechtelijk onderzoek.....	3
Hoofdstuk 2. Fiscale strafprocedure.....	61
Hoofdstuk 3. Het toezicht en de opsporing door de sociale inspectie- diensten.....	115
Hoofdstuk 4. Toezicht op het milieustrafrecht.....	155
 DEEL II. STRAFRECHTELIJKE VERANTWOORDELIJKHEID VAN EN BINNEN DE ONDERNEMING (BESTUURDERS, BEDRIJFS- LEIDERS EN RECHTSPERSONEN) .....	171
Hoofdstuk 1. De strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de natuurlijke persoon .....	173
Hoofdstuk 2. De strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de rechts- persoon .....	187
 DEEL III. RISICO'S EN TRANSPARANTIE .....	249
Hoofdstuk 1. Risicobeheer in verband met strafrechtelijke risico's.....	251
Hoofdstuk 2. Delegatie van bevoegdheden .....	313
Hoofdstuk 3. Antiwitwasreglementering.....	341
 DEEL IV. DE MISDRIJVEN .....	391
Hoofdstuk 1. Gemeen strafrecht .....	393
Hoofdstuk 2. De bijzondere strafwetten .....	451
 DEEL V. SANCTIES.....	773
Hoofdstuk 1. Beroepsverbod .....	775
Hoofdstuk 2. De bijzondere verbeurdverklaring .....	791
Hoofdstuk 3. Specifieke sancties voor de rechtspersoon.....	865

# INHOUD

<i>Voorwoord</i> .....	v
<i>Verkorte inhoud</i> .....	vii
<i>Inleiding</i> .....	xxxix
<i>De auteurs</i> .....	xxxiii

## DEEL I.

CONTROLE EN ONDERZOEK .....	1
-----------------------------	---

### Hoofdstuk 1.

Het opsporings- en gerechtelijk onderzoek .....	3
---	---

#### Afdeling 1. De krachtlijnen van het opsporings- en gerechtelijk onderzoek

Joachim MEESE .....	3
A. Inleiding .....	3
B. Het opsporingsonderzoek .....	5
§ 1. Inleiding .....	5
§ 2. Definitie .....	6
§ 3. Kenmerken .....	7
§ 4. Aanvang van het opsporingsonderzoek .....	8
§ 5. Afsluiten van het opsporingsonderzoek .....	9
§ 6. Rechten tijdens het opsporingsonderzoek .....	12
C. Het gerechtelijk onderzoek .....	13
§ 1. Definitie en aanvang .....	13
§ 2. Kenmerken .....	15
§ 3. Afsluiten van het gerechtelijk onderzoek .....	16
§ 4. Rechten tijdens het gerechtelijk onderzoek .....	18
a. Het vragen van bijkomend onderzoek .....	19
b. Hoger beroep tegen een weigering tot inzage of kopie- name van het strafdossier .....	20
c. Controle van de regelmatigheid van het gerechtelijk onderzoek door de kamer van inbeschuldigingstelling .....	21
D. Vrijheidsberoving (voorlopige hechtenis) .....	22
E. Onderzoekshandelingen .....	24
§ 1. Plaatsbezoek .....	25
§ 2. Verhoor van getuigen en van verdachten .....	25
§ 3. De inverdenkingstelling van de verdachte .....	31

§ 4. Het inwinnen van bankgegevens en het bevroren van banktegoeden .....	32
§ 5. Het deskundigenonderzoek .....	32
§ 6. De huiszoeking en andere zoekingen .....	34
§ 7. De inijkoperatie .....	38
§ 8. De inbeslagneming .....	38
§ 9. Onderscheppen en lezen van post .....	39
§ 10. Bijzondere opsporingsmethoden .....	40
a. Stelselmatige observatie .....	41
b. Infiltratie .....	41
c. Informantenwerking .....	42
Afdeling 2. Formeel ICT-strafrecht	
Kristel DE SCHEPPER .....	42
A. Het databeslag .....	42
B. Zoekingen in een informaticasysteem .....	45
§ 1. De netwerkzoeking .....	45
§ 2. Medewerkingsbevel bij zoekingen in informaticasystemen .....	49
C. Identificeren, opsporen en onderscheppen van elektronische communicatie .....	50
§ 1. Het vorderen van identificatiegegevens .....	50
§ 2. Het vorderen van verkeers- en locatiegegevens (art. 88bis Sv.) .....	53
§ 3. Het onderscheppen van elektronische communicatie .....	55
a. De informaticatap (art. 90ter Sv.) .....	55
b. Bevelen tot medewerking in het kader van informaticatap (art. 90quater Sv.) .....	58
Afdeling 3. Maatregelen ten aanzien van rechtspersonen	
Patrick WAETERINCKX .....	60
<b>Hoofdstuk 2.</b>	
<b>Fiscale strafprocedure (focus: WIB92 en WBTW)</b>	
Christiaan BARBIER en Ruben VAN HERPE .....	61
Afdeling 1. Inleiding .....	61
Afdeling 2. Administratief luik – Relevante actoren FOD Financiën .....	62
A. Organisatie .....	62
B. Rol van de belastingadministratie inzake fiscale fraude .....	66
§ 1. Medewerking aan het strafonderzoek .....	66
§ 2. Inzage van het strafdossier .....	70
C. Detachering .....	70
§ 1. Chronologisch overzicht .....	70
§ 2. Bevoegdheden van détachés .....	72
D. Aangiften door derden .....	73

Afdeling 3. Wisselwerking tussen administratief en repressief luik:	
aangifte ex artikel 29 Sv . . . . .	74
A. Principe . . . . .	74
B. Impact van de machtiging op de (on)ontvankelijkheid van de strafvordering . . . . .	76
C. Bijkomende beschouwingen . . . . .	78
Afdeling 4. Repressief luik . . . . .	79
A. Openbaar Ministerie (incl. fiscale substituten) . . . . .	79
§ 1. Autonome vervolgingsbevoegdheid . . . . .	79
§ 2. Fiscale substituten . . . . .	80
B. Bewijs. . . . .	81
§ 1. Fiscaal strafprocesrecht . . . . .	81
a. ‘Antigoon’ in het strafprocesrecht . . . . .	81
b. ‘Antigoon’ in het fiscaal recht . . . . .	84
c. Fiscaal onderzoek en fiscale controle . . . . .	84
d. Kunnen bewijzen verzameld tijdens een fiscale controle achteraf worden gebruikt in een fiscaal strafrechtelijk onderzoek? . . . . .	85
e. Wat zijn de gevolgen van de schending van het zwijg- recht? . . . . .	88
f. Wat met bewijs verzameld door een andere belasting- administratie? . . . . .	88
g. Beroepsgeheim in het kader van het strafonderzoek . . . . .	89
C. Verval van de strafvordering . . . . .	89
§ 1. Verjaring . . . . .	89
a. Principes van strafvordering . . . . .	89
b. Strafprocesrechtelijke principes toegepast op fiscale strafvervolgingen . . . . .	91
c. Besluit . . . . .	95
§ 2. Fiscale regularisatie . . . . .	96
a. EBA-wet . . . . .	96
b. EBAbis-wet: ‘permanente fiscale regularisatie’ . . . . .	97
c. EBATER-wet: het einde van het systeem van de ‘perma- nente fiscale regularisatie’ . . . . .	98
d. De zogenoemde BBI-instructie d.d. 29 januari 2015 . . . . .	99
§ 3. (V)VSBG . . . . .	100
D. Burgerlijke vordering . . . . .	100
§ 1. Directe belastingen: met name inkomstenbelastingen . . . . .	102
§ 2. Indirecte belastingen: btw . . . . .	102
§ 3. Grenzen aan burgerlijkepartijstelling? . . . . .	103
§ 4. Procesrechtelijke gevolgen burgerlijkepartijstelling . . . . .	104



E. Hoofdelijke gehoudenheid .....	105
§ 1. Rechtspraak Hof van Cassatie en Grondwettelijk Hof: burgerrechtelijk gevolg van strafrechtelijke veroordeling of schuldigverklaring .....	105
§ 2. Kritiek .....	106
F. Cumul administratieve sancties en strafsancties .....	107
§ 1. <i>Non bis in idem</i> .....	107
a. Algemeen .....	107
b. Minnelijke schikking (VSBG) – regularisatie .....	110
§ 2. <i>Una via</i> .....	111
a. Gedeeltelijke vernietiging .....	112
b. Wat blijft er over? .....	113
c. Parallele procedures: <i>lis pendens</i> .....	113
 <b>Hoofdstuk 3.</b>	
<b>Het toezicht en de opsporing door de sociale inspectiediensten</b>	
Kristof SALOMEZ .....	115
 Afdeling 1. De verschillende sociale inspectiediensten .....	115
A. Inleiding .....	115
B. Sociale inlichtingen- en opsporingsdienst .....	117
§ 1. De Algemene Raad van de Partners .....	118
§ 2. Het Federaal Aansturingsbureau .....	119
C. De arrondissementscellen .....	120
Afdeling 2. De bevoegdheden van de sociale inspecteurs .....	121
A. Opsporing en controle .....	121
B. Onderzoeksmachten van de sociale inspectiediensten .....	129
§ 1. Kennisname van klachten en aangiften .....	130
§ 2. De visitatiebevoegdheid .....	131
a. Inhoud van de visitatiebevoegdheid .....	131
b. Visitatie en de onschendbaarheid van de woning .....	133
c. Identiteitscontrole .....	140
d. Verhoor .....	140
e. Doen voorleggen, opsporen en onderzoeken van docu- menten .....	143
f. Kopiname, inbeslagname en verzegeling .....	145
g. Stalen .....	147
h. Vaststellingen door beeldmateriaal .....	147
i. Bevoegdheid om over te gaan tot elk onderzoek en het inwinnen van alle inlichtingen die de sociale inspecteurs nodig achten in het raam van de uitoefening van hun toezichtbevoegdheid .....	148
j. Bijstand van de politie .....	149

§ 3. Gevolgen van vastgestelde inbreuken .....	150
a. Uitwisseling van informatie .....	150
b. De beoordelingsbevoegdheid van de inspectiediensten.....	151
c. Het proces-verbaal tot vaststelling van een inbreuk.....	152
Besluit .....	153
 <b>Hoofdstuk 4.</b>	
<b>Toezicht op het milieustrafrecht</b>	
Stijn VERBEKE .....	155
 <b>Afdeling 1. Inleiding .....</b>	
A. Officieren van gerechtelijke politie en toezichthoudende ambtenaren.....	156
B. Administratieve handhaving en gerechtelijke controle .....	156
C. De burgemeester en de gemeentelijke ambtenaren .....	157
<b>Afdeling 2. Onderzoeksmiddelen en dwangmaatregelen .....</b>	
A. Het geven van bevelen, raadgevingen en aanmaningen .....	158
B. Het betreden van inrichtingen en installaties.....	158
C. Het nemen van monsters of stalen .....	159
D. De inbeslagneming .....	159
E. Het stilleggen van werken .....	159
F. Het recht om stukken in te zien .....	160
G. Het verhoren van de exploitant of van derden .....	160
<b>Afdeling 3. De toezichthoudende ambtenaren en hun bevoegdheden in het Vlaamse Gewest .....</b>	
A. Inleiding .....	160
B. Toepassingsgebied.....	161
C. Toezicht.....	162
§ 1. Toezichthouders .....	162
§ 2. Toezichtopdrachten en toezichtrechten .....	163
D. Opsporing.....	166
<b>Afdeling 4. De toezichthoudende ambtenaren en hun bevoegdheden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest .....</b>	
A. Toepassingsgebied.....	167
B. Toezichthouders.....	168
§ 1. Toezicht op de naleving van de wetsbepalingen .....	168
§ 2. Bevoegdheid m.b.t. milieuaansprakelijkheid.....	169
C. Maatregelen .....	169
D. Administratieve boetes.....	170

DEEL II.

STRAFRECHTELIJKE VERANTWOORDELIJKHEID VAN EN  
BINNEN DE ONDERNEMING (BESTUURDERS, BEDRIJFSLEIDERS  
EN RECHTSPERSONEN)

Patrick WAETERINCKX . . . . . 171

**Hoofdstuk 1.**

**De strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de natuurlijke persoon. . . . . 173**

Afdeling 1. Het begrip toerekening. . . . . 173

Afdeling 2. Toerekeningsvormen . . . . . 173

A. Materiële toerekening. . . . . 174

B. Wettelijke en conventionele toerekening. . . . . 174

C. Rechterlijke toerekening. . . . . 176

Afdeling 3. Het principe van het schuldstrafrecht . . . . . 176

Afdeling 4. De strafbare deelneming . . . . . 179

A. Algemeen . . . . . 179

B. Enkele juridische knelpunten . . . . . 182

§ 1. Het bewijs van het deelnemingsopzet . . . . . 182

§ 2. Deelneming door onthouding . . . . . 183

§ 3. Deelneming als correctie op de wettelijke/conventionele  
toerekening . . . . . 184

§ 4. De “gewilde onwetendheid” . . . . . 185

**Hoofdstuk 2.**

**De strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de rechtspersoon. . . . . 187**

Afdeling 1. De wet van 4 mei 1999 – Inleiding . . . . . 187

Afdeling 2. Schema van de strafbare rechtspersonen . . . . . 188

A. Rechtspersonen van publiek- en privaatrecht. . . . . 188

B. Buitenlandse rechtspersonen. . . . . 189

§ 1. Algemeen . . . . . 189

§ 2. Misdrijven gepleegd in België. . . . . 190

§ 3. De extraterritoriale toepassing van de strafwet. . . . . 191

C. Nietige rechtspersonen . . . . . 191

Afdeling 3. De toerekening. . . . . 192

A. De materiële component van het daderschap van de rechtspersoon . . 192

B. Verwijtbaarheid t.a.v. de rechtspersoon. . . . . 193

§ 1. Algemeen . . . . . 193

§ 2. Misdrijven die geen opzet vereisen . . . . . 196

§ 3. Opzettelijke misdrijven . . . . . 197

C. Artikel 5, lid 2 Sw. – De (meestal leidinggevende) natuurlijke persoon samen met de rechtspersoon . . . . .	201
§ 1. Algemeen . . . . .	201
§ 2. Het begrip “uitsluitend” onder artikel 5, lid 2 Sw. . . . .	204
§ 3. Het begrip “de zwaarste fout” onder artikel 5, lid 2 Sw. . . . .	205
Afdeling 4. De straffen . . . . .	207
A. De geldboete. . . . .	207
B. De burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de rechtspersoon tot betaling van de geldboete waartoe de natuurlijke persoon wordt veroordeeld (art. 50 <i>bis</i> Sw.) . . . . .	208
C. De straffen aan misdaden en wanbedrijven gemeen, toepasselijk op rechtspersonen (art. 35-37 <i>bis</i> Sw.) . . . . .	208
Afdeling 5. Aspecten van de procedure . . . . .	209
A. Artikel 2 <i>bis</i> V.T.Sv., de lasthebber <i>ad hoc</i> . . . . .	209
§ 1. Algemeen . . . . .	209
§ 2. Verplichte aanstelling en door wie? . . . . .	210
§ 3. Wie kan als LAH worden aangesteld? . . . . .	216
§ 4. Statuut. . . . .	219
§ 5. Rechten van verdediging . . . . .	220
a. Algemeen . . . . .	220
b. Zwijgrecht . . . . .	221
c. De toegang tot een raadsman tijdens het verhoor en de rechtspersoon . . . . .	224
§ 6. Aard van de vergoeding/kosten . . . . .	238
§ 7. Slotopmerking i.v.m. de curator . . . . .	238
B. Het verval van de strafvordering – De problematiek van de herstructureringen . . . . .	239
 DEEL III.	
RISICO'S EN TRANSPARANTIE. . . . .	249
 <b>Hoofdstuk 1.</b>	
<b>Risicobeheer in verband met strafrechtelijke risico's</b>	
Evert-Jan LAMMERS . . . . .	251
Afdeling 1. Inleiding . . . . .	251
Afdeling 2. Business case . . . . .	252
A. Boetes . . . . .	253
B. Strafrechtelijke vervolging. . . . .	254
C. Besluit . . . . .	254

Afdeling 3. Actualiteit . . . . .	254
A. Externe factoren . . . . .	255
B. Interne factoren . . . . .	255
C. Veranderingsproces . . . . .	256
Afdeling 4. Regelgeving . . . . .	256
A. Valkuilen . . . . .	257
B. Corruptie . . . . .	258
§ 1. Proportionality . . . . .	259
§ 2. Top level commitment . . . . .	259
§ 3. Risk assessment . . . . .	259
§ 4. Due diligence . . . . .	259
§ 5. Communication . . . . .	259
§ 6. Monitoring en review . . . . .	260
Afdeling 5. Governance, risk en compliance . . . . .	261
A. Governance . . . . .	261
B. Taken en verantwoordelijkheden . . . . .	262
C. Auditcomité . . . . .	263
D. Risk management en compliance . . . . .	265
E. Personeel . . . . .	266
F. Interne audit . . . . .	266
G. Fraud risk management plan . . . . .	268
§ 1. Commitment . . . . .	268
§ 2. Bewustmaking . . . . .	269
§ 3. Bevestigingsprocedure . . . . .	269
§ 4. Conflicterende belangen . . . . .	270
§ 5. Fraud risk assessment . . . . .	270
§ 6. Melding van incidenten en de bescherming van klokken- luiders . . . . .	271
§ 7. Fraudeonderzoek . . . . .	271
§ 8. Herstelmaatregelen . . . . .	272
§ 9. Terugkoppeling en kwaliteitsverbetering . . . . .	272
§ 10. Voortdurende opvolging . . . . .	272
Afdeling 6. Risk assessment . . . . .	272
A. Algemeen . . . . .	272
B. Samenstelling fraud risk assessmentteam . . . . .	274
C. Frauderisico-identificatie . . . . .	275
§ 1. Fraudedriehoek: druk – gelegenheid – rationalisatie . . . . .	276
§ 2. Druk . . . . .	276
§ 3. Gelegenheid . . . . .	277
§ 4. Rationalisatie . . . . .	277
D. Risico van doorbreken van interne controle door de leiding . . . . .	277
E. Classificatie van frauderisico's . . . . .	278

F. IT en fraude	281
§ 1. Verslaggevingsfraude	282
§ 2. Misbruik van bedrijfsmiddelen	282
§ 3. Corruptie	282
G. Overige risico's	283
H. Inschatten van de kans en de impact van inherente frauderisico's	283
I. Restrisiko's	284
J. Frauderisicoprofiel	285
Afdeling 7. Preventie	286
A. Algemeen	286
B. Fraudepreventiemaatregelen	287
§ 1. Personeelsbeleid	287
a. Achtergrondinformatie verzamelen: screening	287
b. Antifraudetraining	288
c. Prestatie-evaluatie en beloningsstructuur	288
d. Exitgesprekken	289
§ 2. Maatregelen rondom bevoegdheden: autorisatieprocedures	289
§ 3. Maatregelen rondom transacties: gerelateerde partijen	289
C. Vastleggen van het fraudepreventiebeleid	289
D. Evaluatie van het fraudepreventiebeleid	290
E. Voortdurende opvolging	290
Afdeling 8. Detectie	291
A. Algemeen	291
B. Fraudedetectiemaatregelen	291
§ 1. Meldpunt en klokkenluidersregeling	292
§ 2. Ingebouwde controles	293
§ 3. Proactieve detectiemaatregelen	293
§ 4. E-mailverkeer	294
§ 5. Autorisatielimiets	294
§ 6. Business failure	295
C. Vastleggen van het fraudedetectiebeleid	296
D. Evaluatie van het fraudedetectiebeleid	296
E. Voortdurende opvolging	297
Afdeling 9. Onderzoek, sanctie en herstel	298
A. Protocol	298
§ 1. Fraudeonderzoek- en herstelprotocol	298
§ 2. Categoriseren van de gemelde aanwijzingen	299
§ 3. Initiële beoordeling van de melding	299
§ 4. Onderzoeksprotocol	300
B. Uitvoering van het onderzoek	301
C. Rapporteren van bevindingen	302
D. Sanctie en herstelmaatregelen	302
E. Fraudeonderzoeken meten	304

Afdeling 10. Checklist . . . . .	304
A. Fraud risk governance . . . . .	304
§ 1. Verantwoordelijkheden en taken . . . . .	304
§ 2. Top commitment . . . . .	305
§ 3. Fraudebewustzijn . . . . .	305
§ 4. Bevestigingsproces . . . . .	305
§ 5. Melding van belangenconflicten . . . . .	306
§ 6. Rapporteringprocedures en bescherming van de melder . . . . .	306
§ 7. Kwaliteitsbeheersing . . . . .	306
§ 8. Voortdurende opvolging . . . . .	306
B. Fraud risk assessment . . . . .	306
C. Fraudepreventie . . . . .	307
D. Fraudedetectie . . . . .	309
E. Fraudeonderzoek en herstel . . . . .	312

## Hoofdstuk 2.

### Delegatie van bevoegdheden

Patrick WAETERINCKX . . . . .	313
Afdeling 1. Algemeen . . . . .	313
Afdeling 2. Definitie en juridische aard van de delegatie . . . . .	314
Afdeling 3. Vergelijking met andere figuren uit het civiele recht en in het bijzonder met artikel 524 <i>bis</i> W.Venn. . . . .	315
Afdeling 4. In welke materies kan men delegeren? . . . . .	317
Afdeling 5. Mogelijkheid of verplichting? . . . . .	319
Afdeling 6. Voorwaarden voor de geldigheid van de delegatie van bevoegdheden . . . . .	319
A. Grondvoorwaarden . . . . .	319
§ 1. Arrest van het hof van beroep te Brussel van 7 september 1994 . . . . .	319
§ 2. Afwezigheid van fout en bedrog . . . . .	321
§ 3. Verbod tot algemene delegatie . . . . .	321
§ 4. De delegatie moet duidelijk en expliciet zijn . . . . .	322
§ 5. De gedelegeerde moet de delegatie (bij voorkeur?) aanvaarden en volledig op de hoogte worden gebracht van de grenzen en de omvang van zijn opdracht . . . . .	323
§ 6. Moet de gedelegeerde een ondergeschikte zijn (verticale delegatie)? . . . . .	323
§ 7. Een effectieve overdracht van bevoegdheden . . . . .	324
§ 8. De gedelegeerde moet de bekwaamheid, het gezag en de nodige middelen bezitten om zijn opdracht uit te voeren . . . . .	324
a. Inleiding . . . . .	324
b. Bekwaamheid . . . . .	325

c. Gezag .....	326
d. Middelen .....	327
e. Regelmatig toezicht op de uitvoering van de gedelegeerde taken .....	328
f. Schema grondvoorwaarden .....	329
B. Vormvoorwaarden .....	330
Afdeling 7. Enkele bijzonderheden .....	331
A. Subdelegatie .....	331
B. Houdt delegatie een (eenzijdige) wijziging in van de arbeidsvoorwaarden? .....	333
C. Delegatie en de rechtspersoon .....	333
Afdeling 8. Gevolgen van een geldige delegatie van bevoegdheden .....	335
A. Algemeen .....	335
B. Delegatie en fraude .....	337
Afdeling 9. Einde van de delegatie .....	337
Afdeling 10. Besluit i.v.m. de delegatie .....	338

### Hoofdstuk 3.

#### Antiwitwasreglementering

Koen VANDERHEYDEN en Axelle VAN DEN BROECK .....	341
Afdeling 1. Inleiding .....	341
Afdeling 2. Wettelijke basis .....	341
A. Internationaal .....	341
B. Nationaal .....	345
§ 1. Administratief luik .....	345
§ 2. Strafrechtelijk luik .....	346
Afdeling 3. Twee definities van witwassen: twee verschillende toepassingsgebieden .....	346
Afdeling 4. Administratief luik: de Witwaswet .....	347
A. Toepassingsgebied <i>ratione materiae</i> .....	347
B. Toepassingsgebied <i>ratione personae</i> .....	349
§ 1. Algemeen van toepassing: artikel 2, § 1 Witwaswet .....	349
§ 2. Van toepassing met bescherming van het beroepsgeheim: artikel 3 Witwaswet .....	352
§ 3. Andere beroepen .....	353
C. Toepassing in de praktijk .....	354
D. Krachtlijnen van de Witwaswet .....	356
§ 1. Principes .....	356
§ 2. Klantenonderzoek ten aanzien van cliënten en uiteindelijke begunstigen .....	357
a. Klantenonderzoek ten aanzien van cliënten .....	357



b.	Klantenonderzoek ten aanzien van uiteindelijke begunstigten .....	361
c.	Uitvoering van zorgplicht door derde zaakaanbrenger .....	363
d.	Vrijstelling van de verplichting om een klantenonderzoek te verrichten. ....	364
e.	Versterkte zorgplicht .....	365
§ 3.	Klantenonderzoek ten aanzien van verrichtingen en zakelijke relaties. ....	368
§ 4.	Verplichtingen inzake interne organisatie .....	369
a.	Bewaring van de gegevens. ....	369
b.	Interne organisatie .....	369
c.	De witwasverantwoordelijke .....	370
§ 5.	Meldingsplicht. ....	370
a.	Algemene meldingsplicht .....	370
b.	Uitzonderingen .....	372
c.	Melding en fiscale fraude .....	375
d.	Verbod op <i>tipping-off</i> . ....	377
e.	Immunititeit. ....	377
§ 6.	Controle en sanctie. ....	378
a.	Controle .....	378
b.	Onderzoeksbevoegdheden en geheimhoudingsplicht .....	380
c.	Sancties .....	381
§ 7.	Specifiek risico: betalingen in contanten .....	381
a.	Onroerende goederen .....	381
b.	Roerende goederen. ....	382
Afdeling 5. Strafrechtelijk luik: artikel 505, eerste lid, 2°, 3° en 4° Sw. ('de drie witwasmisdrijven'). ....		383
A.	Algemeen .....	383
B.	Artikel 505 Sw. ....	383
C.	Artikel 505, eerste lid, 2° Sw. (het eerste witwasmisdrijf) .....	384
D.	Artikel 505, eerste lid, 3° Sw. (tweede witwasmisdrijf) .....	385
E.	Artikel 505, eerste lid, 4° Sw. ....	386
F.	Strafrechtelijke sancties .....	387
Conclusie. ....		388
DEEL IV.		
DE MISDRIJVEN .....		391
<b>Hoofdstuk 1.</b>		
<b>Gemeen strafrecht. ....</b>		<b>393</b>
Afdeling 1. De misdrijven van het Strafwetboek		
Stijn DE MEULENAER, Hanne HUYSMANS & Joris LAMBRECHTS .....		393

Afdeling 2. Gunnings- en aanbestedingsfraude: verstoring van de vrijheid van opbod (art. 314 Sw.)	
Hans VAN BAVEL	419
A. Definitie	419
B. Constitutieve bestanddelen	419
§ 1. Een belemmering of verstoring van de vrijheid van opbod.	419
§ 2. Vereiste van “een toewijzing”	420
§ 3. “met betrekking tot eigendom, vruchtgebruik, huur van roerende en onroerende zaken, een aanneming, een levering, een bedrijf of om het even welke dienst”	421
§ 4. Door één van de in de wet opgesomde middelen	422
a. Geweld of bedreiging	422
b. Schenkingen of beloften	423
c. Frauduleus middel	423
d. De in de wet opgesomde middelen moeten voorafgaan aan samenvallen met de toewijzing	426
§ 5. Algemeen opzet.	427
C. Sancties	427
D. Bijzonderheden	428
Afdeling 3. Materieel ICT-strafrecht	
Kristel DE SCHEPPER	430
A. Valsheid in informatica	430
B. Informaticabedrog	435
C. Misdrijven tegen de vertrouwelijkheid, integriteit en beschikbaarheid van informaticasystemen en -gegevens.	438
§ 1. Hacking	438
§ 2. Informaticasabotage.	444
D. Het onrechtmatig afluisteren.	446
<b>Hoofdstuk 2.</b>	
<b>De bijzondere strafwetten</b>	451
Afdeling 1. Inbreuken op het Wetboek van Vennootschappen en op de boekhoudwetgeving	
Sophie ROMANIELLO, herwerkt door Stijn DE MEULENAER	451
A. De inbreuken op het Wetboek van Vennootschappen	451
B. De inbreuken op de wetgeving betreffende de boekhouding van ondernemingen	486
Afdeling 2. Fiscaal strafrecht	
Bart SPRIET	491
A. Algemene inleiding	491
B. Overzicht van fiscale en gemeenrechtelijke misdrijven	492

C. Fiscale fraude . . . . .	494
§ 1. Strafbaarstelling . . . . .	494
§ 2. Constitutieve bestanddelen. . . . .	496
a. Materieel misdrijfbestanddeel (materiële gedraging). . . . .	497
b. Moreel misdrijfbestanddeel (bijzonder opzet). . . . .	505
§ 3. Aard van het misdrijf fiscale fraude (handeling – onthouding – aflopend). . . . .	509
§ 4. Poging is niet strafbaar . . . . .	510
§ 5. Bestrafing . . . . .	511
a. Hoofdstraffen . . . . .	511
b. Bijkomende straffen . . . . .	514
c. Schema van hoofd- en bijkomende straffen inzake inkomstenbelasting en btw. . . . .	517
D. Fiscale valsheid in geschriften en gebruik van valse stukken . . . . .	518
§ 1. Strafbaarstelling . . . . .	518
§ 2. Constitutieve bestanddelen. . . . .	519
a. Materieel misdrijfbestanddeel van valsheid. . . . .	519
b. Materieel misdrijfbestanddeel van gebruik . . . . .	525
c. Moreel misdrijfbestanddeel van valsheid en gebruik (fiscaal bijzonder opzet). . . . .	526
§ 3. Aard van het misdrijf valsheid (aflopend) en gebruik (voort- durend). . . . .	528
§ 4. Poging is niet strafbaar . . . . .	534
§ 5. Gemeenrechtelijke en fiscale valsheid en gebruik: eendaadse samenloop of <i>lex specialis – lex generalis</i> -regel . . . . .	534
§ 6. Bestrafing . . . . .	535
a. Hoofdstraffen . . . . .	535
b. Bijkomende straffen . . . . .	537
c. Schema van hoofd- en bijkomende straffen inzake inkomstenbelasting en btw. . . . .	538
E. Strafbare deelneming . . . . .	539
§ 1. Strafbare deelneming is van toepassing . . . . .	539
§ 2. Basisvoorwaarden van strafbare deelneming . . . . .	541
§ 3. Vereiste van deelnemingsopzet . . . . .	542
a. Wetens en willens deelnemen. . . . .	542
b. Toegepast op de kasgeldvennootschap . . . . .	545
F. Voortgezet misdrijf . . . . .	549
G. Hoofdelijke gehoudenheid tot betaling van de ontdoken belasting . . . . .	552
Afdeling 3. Het sociaal strafrecht	
Tom MESSIAEN . . . . .	556
A. Inleiding . . . . .	556
§ 1. Afbakening bijdrage. . . . .	556
§ 2. Finaliteit van het sociaal strafrecht . . . . .	559

§ 3. Evolutie van het sociaal strafrecht . . . . .	564
a. De belangrijkste doelstellingen van het Sociaal Strafwetboek. . . . .	566
b. Structuur van het Sociaal Strafwetboek . . . . .	576
c. Het Sociaal Strafwetboek: slechts één van de hoekstenen in de strijd tegen de sociale fraude. . . . .	581
B. Handhaving in het sociaal strafrecht. . . . .	582
§ 1. Administratieve handhaving: het systeem van de administratieve geldboete. . . . .	582
a. De depenalisering van sociaalrechtelijke inbreuken . . . . .	583
b. De bevoegde administratie . . . . .	584
c. De vervolging door de dienst Administratieve Geldboeten . . . . .	585
d. Bevoegdheden van de Dienst Administratieve Geldboeten . . . . .	591
e. Het recht om verweermiddelen in te dienen . . . . .	593
f. Het recht op inzage en afschrift van het dossier . . . . .	596
g. De beslissing tot het opleggen van een administratieve geldboete . . . . .	597
h. Het instellen van een beroep tegen de beslissing van de dienst Administratie Geldboeten . . . . .	618
i. De betaling van de administratieve geldboete. . . . .	620
§ 2. Strafrechtelijke handhaving in het sociaal strafrecht. . . . .	621
a. Verschillende bestanddelen van een misdrijf . . . . .	621
b. Moreel bestanddeel: met opzet of niet? . . . . .	638
c. Van feit tot sanctie . . . . .	642
d. De toerekening van sociaalrechtelijke misdrijven: wie heeft het gedaan? . . . . .	659
Afdeling 4. Milieustrafrecht	
Stijn VERBEKE . . . . .	679
A. Materieel strafrecht. . . . .	680
§ 1. Het Strafwetboek en de bijzondere milieustrafwetten . . . . .	680
§ 2. Strafrechtelijke handhaving in het Vlaamse Gewest . . . . .	681
§ 3. De administratieve afhankelijkheid van het milieustrafrecht . . . . .	682
§ 4. Het daderschap in milieumisdrijven. . . . .	684
§ 5. Overzicht van milieustrafnormen . . . . .	687
a. Hinderlijke inrichtingen – Milieuvergunning. . . . .	687
b. Lucht. . . . .	688
c. Geluid. . . . .	689
d. Afval. . . . .	689
e. Bodem . . . . .	691
f. Productbeleid . . . . .	692
g. Ruimtelijke ordening en stedenbouw . . . . .	692

B.	De strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de milieuoördinator . .	693
§ 1.	De cumul van strafrechtelijke verantwoordelijkheden inzake milieumisdrijven . . . . .	693
C.	Europees milieustrafrecht . . . . .	696
§ 1.	Het Unieverdrag . . . . .	696
§ 2.	Een Europees milieustrafrecht? . . . . .	696
Afdeling 5. Stedenbouwstrafrecht		
	Daniel DE WOLF . . . . .	699
A.	Inleiding . . . . .	699
B.	Materieel strafrecht . . . . .	701
§ 1.	De Codex Ruimtelijke Ordening . . . . .	701
§ 2.	Overzicht van de misdrijven en inbreuken . . . . .	702
§ 3.	Het misdrijf van bouwen zonder of in strijd met een vergunning . . . . .	704
a.	Het uitvoeren of voortzetten van handelingen (bouwwerken of andere handelingen). . . . .	704
b.	Handelingen bedoeld in de artikelen 4.2.1 en 4.2.15 VCRO . . . . .	705
c.	Zonder of in strijd met de vergunning . . . . .	709
d.	Het algemeen opzet . . . . .	711
§ 4.	Het misdrijf van strijdigheid met ruimtelijke uitvoeringsplannen en verordeningen. . . . .	711
§ 5.	Het toestaan of aanvaarden van wederrechtelijke werken als eigenaar . . . . .	711
§ 6.	De instandhouding in ruimtelijk kwetsbaar gebied: slechts een administratieve inbreuk . . . . .	712
a.	In stand houden van bouwwerken . . . . .	712
b.	Kwetsbaar gebied . . . . .	713
C.	Bijkomende sanctie: de herstelmaatregel. . . . .	714
D.	Zachte handhaving, minnelijke schikking, voorstel tot betaling en administratieve handhaving . . . . .	716
§ 1.	Zachte handhaving . . . . .	716
§ 2.	Administratieve handhaving . . . . .	717
§ 3.	Voorstel tot betaling van een geldsom. . . . .	719
E.	Procedure: opsporing en vaststelling. . . . .	719
§ 1.	Bevoegde ambtenaren . . . . .	719
§ 2.	Proces-verbaal. . . . .	720
§ 3.	Toegangsbevoegdheid . . . . .	720
§ 4.	Overschrijving rechtstreekse dagvaarding. . . . .	720
F.	Wat te doen in geval van vaststelling van een misdrijf of inbreuk? . . .	720
§ 1.	Regularisatie . . . . .	721
§ 2.	Het “as-built-attest” . . . . .	722
§ 3.	Minnelijke schikking. . . . .	724

Afdeling 6. Financieel strafrecht	
Koen VANDERHEYDEN en Axelle VAN DEN BROECK . . . . .	725
Afdeling 7. Strafrechtelijke aspecten omtrent marktpraktijken en consumentenbescherming	
Eric VAN DOOREN . . . . .	726
A. Marktpraktijken en consumentenbescherming in materieel-rechtelijk perspectief . . . . .	726
§ 1. Dubbele doelstelling . . . . .	726
§ 2. Wetshistoriek . . . . .	726
a. KB nr. 55, WHP, WHPC en WMPC . . . . .	726
b. WER . . . . .	728
§ 3. Definities . . . . .	730
§ 4. Overzicht . . . . .	731
B. Strafrechtelijke bepalingen . . . . .	732
§ 1. Algemene bepalingen . . . . .	732
a. Toepasselijkheid van Boek I van het Strafwetboek . . . . .	732
b. Graduele sanctieniveaus . . . . .	733
c. Commercieel gezag van gewijsde . . . . .	734
d. Bijzonder herhalingsregime . . . . .	739
e. Burgerrechtelijke aansprakelijkheid van rechtspersonen . . . . .	742
f. Aanzegging aan de minister van Economie . . . . .	745
§ 2. Specifieke strafbaarstellingen . . . . .	746
a. Bestraffingen van niveau 2 . . . . .	746
b. Bestraffingen van niveau 3 . . . . .	759
c. Bestraffingen van niveau 6 . . . . .	763
§ 3. Bijkomende bestraffingen . . . . .	764
a. Bijzondere verbeurdverklaring . . . . .	764
b. Aanplakking . . . . .	765
C. Opsporingsbepalingen . . . . .	766
§ 1. Opsporing en vaststelling van inbreuken . . . . .	766
§ 2. Waarschuwingsprocedure . . . . .	768
§ 3. Transactie . . . . .	768
§ 4. Belemmering van toezicht . . . . .	769
D. Beknopte bibliografie . . . . .	770
DEEL V.	
SANCTIES . . . . .	773
<b>Hoofdstuk 1.</b>	
<b>Beroepsverbod (KB nr. 22 van 24 oktober 1934)</b>	
Bart SPRIET . . . . .	775
Afdeling 1. Inleiding . . . . .	775
Afdeling 2. Schematisch overzicht KB nr. 22 . . . . .	776

Afdeling 3. Bijkomende strafsanctie . . . . .	777
A. Oorspronkelijk een automatische beveiligingsmaatregel . . . . .	777
B. Vanaf 1998 een strafsanctie: bijkomend – facultatief – tijdelijk . . . . .	778
C. Niet-retroactieve werking van de wet van 2 juni 1998 . . . . .	780
Afdeling 4. Inhoud. . . . .	781
Afdeling 5. Voorwaarden . . . . .	782
A. Belgische veroordeling (art. 1- <i>bis</i> KB nr. 22). . . . .	782
B. Buitenlandse veroordeling (art. 2 KB nr. 22) . . . . .	785
Afdeling 6. Overtreding van het beroepsverbod . . . . .	786
A. Strafbaarstelling. . . . .	786
B. Toepassing van strafbare deelneming en verzachtende omstandigheden . . . . .	788
<b>Hoofdstuk 2.</b>	
<b>De bijzondere verbeurdverklaring</b>	
Filip VAN VOLSEM . . . . .	791
Afdeling 1. Inleiding . . . . .	791
Afdeling 2. Het begrip bijzondere verbeurdverklaring . . . . .	792
Afdeling 3. De soorten bijzondere verbeurdverklaring . . . . .	794
Afdeling 4. De bijzondere verbeurdverklaring van het misdrijfvoorwerp. . . . .	798
A. Wetsbepalingen . . . . .	798
B. Begrip . . . . .	798
C. Toepassingsgebied: voor welke misdrijven? . . . . .	798
D. Toepassingsgebied: alleen voor roerende goederen . . . . .	799
E. Eigendomsvereiste. . . . .	799
F. Verplichte en bijkomende straf . . . . .	800
G. Uitstel van tenuitvoerlegging is sinds 18 april 2014 niet meer mogelijk. . . . .	801
Afdeling 5. De bijzondere verbeurdverklaring van de misdrijfinstrumenten. . . . .	802
A. Wetsbepalingen . . . . .	802
B. Begrip . . . . .	802
C. Eigendomsvereiste. . . . .	803
D. Diversen . . . . .	803
Afdeling 6. De bijzondere verbeurdverklaring van zaken die uit het misdrijf voortkomen . . . . .	803
A. Wetsbepalingen . . . . .	803
B. Begrip . . . . .	804
C. Eigendomsvereiste. . . . .	804
Afdeling 7. De bijzondere verbeurdverklaring van de vermogensvoordelen . . . . .	805
A. Wettelijke bepalingen. . . . .	805
B. Begrip . . . . .	805

C. Zowel een opbrengst als een kostenbesparing .....	806
D. Ongeacht de aard van de voordelen .....	806
E. Zowel rechtstreeks als onrechtstreeks verkregen.....	806
F. Verkregen uit om het even welk misdrijf.....	807
G. Bruto of netto.....	808
H. De bijzondere verbeurdverklaring bij equivalent.....	809
I. Geen eigendomsvereiste.....	810
J. Deze bijzondere verbeurdverklaring is een straf .....	810
K. Deze bijzondere verbeurdverklaring heeft een facultatief karakter ...	811
L. De bijzondere verbeurdverklaring kan niet langer met uitstel worden uitgesproken.....	811
M. De rechter kan de bijzondere verbeurdverklaring milderen teneinde geen onredelijk zware straf op te leggen .....	811
N. Deze bijzondere verbeurdverklaring is slechts mogelijk als er een schriftelijke vordering van het Openbaar Ministerie voorhanden is ..	812
O. Deze bijzondere verbeurdverklaring mag niet hoofdelijk worden uitgesproken.....	814
P. De motivering van de bijzondere verbeurdverklaring van de vermogensvoordelen.....	815
Q. De bijzondere verbeurdverklaring van onroerende goederen als vermogensvoordeel.....	816
Afdeling 8. Twee bijzondere gevallen van bijzondere verbeurdverklaring: artikel 43 <sup>quater</sup> Sw.....	818
A. De verruimde bijzondere verbeurdverklaring (art. 43 <sup>quater</sup> , §§ 1-3 Sw.).....	818
B. De bijzondere verbeurdverklaring bij criminele organisatie (art. 43 <sup>quater</sup> , § 4 Sw.).....	821
Afdeling 9. De bijzondere verbeurdverklaring in geval van witwassen .....	821
A. Algemeen .....	821
B. Het voorwerp van het witwasmisdrijf: begrip .....	824
C. De bijzondere verbeurdverklaring van het voorwerp van het witwasmisdrijf is een straf.....	830
D. De bijzondere verbeurdverklaring van het voorwerp van het witwasmisdrijf is verplicht.....	830
E. De bijzondere verbeurdverklaring van het voorwerp van het witwasmisdrijf vereist niet dat de zaken eigendom zijn van de veroordeelde.....	832
F. De bijzondere verbeurdverklaring van het voorwerp van het witwasmisdrijf wordt uitgesproken tegen alle daders, mededaders of medeplichtigen .....	833
§ 1. De regeling volgens artikel 505, derde lid (oud) Sw.....	833
§ 2. De regeling van artikel 505, zesde en zevende lid (nieuw) Sw. ...	835



G. De bijzondere verbeurdverklaring bij equivalent van het voorwerp van het witwasmisdrijf . . . . .	836
§ 1. Volgens artikel 505, derde lid (oud) Sw. . . . .	836
§ 2. Nuancering met betrekking tot soortzaken . . . . .	836
§ 3. Andere gevallen die geen bijzondere verbeurdverklaring bij equivalent uitmaken. . . . .	838
§ 4. Volgens artikel 505, zesde en zevende lid (nieuw) Sw.: algemeen. . . . .	838
§ 5. De mildering van de bijzondere verbeurdverklaring bij equivalent van het voorwerp van het witwasmisdrijf. . . . .	840
H. De bijzondere verbeurdverklaring van de vermogensvoordelen van een witwasmisdrijf. . . . .	845
Afdeling 10. De rechten van derden . . . . .	846
A. Uitgangspunt . . . . .	846
B. Informatieplicht van artikel 5ter V.T.Sv. . . . .	849
C. Tussenkomst. . . . .	849
D. Rechtsmiddelen . . . . .	850
E. De teruggave of de toewijzing aan de burgerlijke partij . . . . .	851
F. Het koninklijk besluit van 9 augustus 1991 . . . . .	853
G. Andere mogelijkheden . . . . .	854
Afdeling 11. Cumulatie van bijzondere verbeurdverklaringen en van andere straffen of maatregelen. . . . .	854
A. Inleiding . . . . .	854
B. Een toegelaten cumul: samenloop sluit cumul van bijzondere verbeurdverklaringen niet uit . . . . .	855
C. Geen cumul van de bijzondere verbeurdverklaring in hoofde van eenzelfde persoon van zaken die én vermogensvoordelen van een basismisdrijf zijn én het voorwerp van het witwasmisdrijf zijn. . . . .	855
D. Wel cumulatie van de bijzondere verbeurdverklaring bij vervolging van de dader van het witwasmisdrijf samen met een andere dader van het basismisdrijf . . . . .	856
E. Geen cumulatie van bijzondere verbeurdverklaring van zaken die het voorwerp zijn van opeenvolgende witwasmisdrijven in hoofde van eenzelfde persoon . . . . .	856
F. Geen cumulatie van bijzondere verbeurdverklaring van zaken die het voorwerp zijn van een witwasmisdrijf en vervolgens na transformatie het vermogensvoordeel ervan in hoofde van eenzelfde persoon . . . . .	857
G. Toegelaten cumulatie van de bijzondere verbeurdverklaring met de belastingheffing . . . . .	858

H. Een toegelaten cumulatie van de geldboete met de bijzondere verbeurdverklaring, doch rekening houdend met het evenredigheidsprincipe . . . . .	859
I. Een toegelaten cumulatie van de bijzondere verbeurdverklaring met de door de beklaagde aan de burgerlijke partij verschuldigde schadevergoeding . . . . .	859
J. Het <i>non bis in idem</i> -beginsel . . . . .	860
Afdeling 12. De uitvoering van de bijzondere verbeurdverklaring . . . . .	861
Afdeling 13. Toepassing in de tijd van de gewijzigde regelgeving op het vlak van de bijzondere verbeurdverklaring . . . . .	862
 <b>Hoofdstuk 3.</b>	
<b>Specifieke sancties voor de rechtspersoon</b>	
Patrick WAETERINCKX . . . . .	865
Afdeling 1. Algemeen . . . . .	865
Afdeling 2. De geldboete. . . . .	865
Afdeling 3. De burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de rechtspersoon tot betaling van de geldboete waartoe de natuurlijke persoon wordt veroordeeld (art. 50 <i>bis</i> Sw.) . . . . .	868
Afdeling 4. De straffen aan misdaden en wanbedrijven gemeen, toepaselijk op rechtspersonen (art. 35-37 <i>bis</i> Sw.) . . . . .	870

# INLEIDING

Voor u ligt de volledig herwerkte editie van het boek *Strafrecht in de onderneming. Praktische gids voor bestuurders en zaakvoerders*.

Voor veel ondernemers blijft het strafrecht als ondernemersrisico nog steeds een grote onbekende en het krijgt geenszins de plaats die het verdient in het riskmanagement van de meeste ondernemingen. De actualiteit toont echter aan dat de strafrechtelijke risico's voor de ondernemer niet verwaarloosbaar zijn. Net zoals dit ook met andere risico's het geval is, moeten de ondernemer en bepaalde van zijn raadgevers (advocaten, bedrijfsjuristen, revisoren, consultants enz.) dit risico grondig inschatten en analyseren. Dit laat de ondernemer toe een beleid te formuleren dat adequaat met deze risico's (fraude, strafrechtelijke verantwoordelijkheid, gerechtelijke onderzoeken enz.) omgaat.

Via een praktische benadering van het strafrecht en het strafprocesrecht wil dit boek een leidraad bieden aan de ondernemer om inzicht te krijgen in de meest voorkomende risico's op strafrechtelijke vlak.

Om de handzaamheid van het boek te verhogen, zijn in verschillende delen van het boek syntheseskaders en procedureschema's opgenomen.

De syntheseskaders en procedureschema's geven een handig overzicht van de behandelde materie. Zij hebben echter een uitsluitend samenvattende functie. De lezer dient bijgevolg deze schema's steeds te gebruiken samen met de tekst van het deel in kwestie.

De verschillende deelaspecten van het ondernemingsstrafrecht komen aan bod in vijf delen.

In het *eerste deel* 'Controle en onderzoek' wordt het formele strafprocesrecht behandeld. Bij de bespreking van de gemeenrechtelijke strafvordering wordt in het bijzonder aandacht besteed aan ICT-aspecten. Naast de gemeenrechtelijke strafprocedure komen ook de fiscale strafprocedure, de opsporing door de sociale inspectiediensten en het toezicht op het milieustrafrecht aan bod.

In het *tweede deel* 'Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van en binnen de onderneming (bestuurders, bedrijfsleiders en rechtspersonen)' wordt nader ingegaan op de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de natuurlijke persoon en de rechtspersoon.

In het *derde deel* 'Risico's en transparantie' wordt de problematiek van risico's en transparantie gebundeld: het risicobeheer in verband met strafrechtelijke risico's, de delegatie van bevoegdheden en de preventieve antiwitwasreglementering.

Het *vierde deel* is gewijd aan ‘De misdrijven’: achtereenvolgens komen het fiscaal strafrecht, het sociaal strafrecht, het stedenbouwstrafrecht en het milieu-strafrecht aan bod.

Ten slotte worden in het *vijfde deel* de sancties toegelicht: het beroepsverbod, de verbeurdverklaring en de specifieke sancties voor de rechtspersoon.

Wij wensen u alvast veel leesplezier!

Patrick WAETERINCKX, Filip VAN VOLSEM en Filiep DERUYCK

## DE AUTEURS

Christiaan BARBIER, Advocaat bij Monard Law

Stijn DE MEULENAER, Advocaat-vennoot Everest advocaten; Executive Professor AMS (UAntwerpen); Docent Vives

Kristel DE SCHEPPER, Assistent Instituut voor Strafrecht, KU Leuven

Daniel DE WOLF, Docent strafrecht en strafprocesrecht, vakgroep publiek recht, VUB; Advocaat te Brussel

Filiep DERUYCK, Hoofddocent VUB; Advocaat

Hanne HUYSMANS, Gerechtelijk stagiair bij het parket van de procureur des Konings Antwerpen

Joris LAMBRECHTS, Advocaat; Registered Fraud Auditor

Evert-Jan LAMMERS, Partner bij EBBEN; Voorzitter van de nationale beroepsfederatie Institute of Fraud Auditors; Executive Professor Antwerp Management School; Bestuurslid Transparency International Belgium

Joachim MEESE, Docent straf(proces)recht UAntwerpen; Advocaat-vennoot Van Steenbrugge Advocaten

Tom MESSIAEN, Advocaat; Plaatsvervangend rechter arbeidsrechtbank Gent

Sophie ROMANIELLO, Consultant

Kristof SALOMEZ, Docent Vrije Universiteit Brussel; Advocaat

Bart SPRIET, Docent KU Leuven; Advocaat balie Turnhout

Hans VAN BAVEL, Advocaat aan de balie te Brussel

Axelle VAN DEN BROECK, Advocaat, DLA Piper UK LLP

Eric VAN DOOREN, Raadsheer hof van beroep Antwerpen

Ruben VAN HERPE, Advocaat bij Monard Law

Filip VAN VOLSEM, Raadsheer in het Hof van Cassatie

Koen VANDERHEYDEN, Advocaat, DLA Piper UK LLP

Stijn VERBEKE, Advocaat-vennoot – Janson Baugniet

Patrick WAETERINCKX, Advocaat Balie Antwerpen, Praktijklector VUB, Registered Fraud Auditor